

DE BEKERING VAN PROFESSOR PAUL DE GRAUWE

‘Wij economen zijn ontspoord’

In de jaren zeventig, tachtig en negentig koesterde Paul De Grauwe een haast onwankelbaar geloof in de vrije markt en de onzichtbare hand. Maar de Leuvense economieprofessor is veranderd. ‘Ik ben destijds bezweken voor de schoonheid van een theorie. Maar de markt kan niet alles oplossen.’

RUUD GOOSSENS

Op het bureau van Paul De Grauwe liggen twee boeken over John Maynard Keynes. In noelberale kringen, waartoe De Grauwe zichzelf tot voor enkele jaren rekende, spuwde men de Britse econoom decennialang uit. Wie de overheid zo'n grote rol toebedeelde in ons economische systeem als Keynes, had er niets van begrepen. Vóór de kredietcrisis was het monetarisme van denkers als Milton Friedman de norm: de staat moest zich zo ver mogelijk terugtrekken uit het economische leven, de markt had altijd gelijk.

Ook De Grauwe ging voor de eeuwwisseling stevig te keer. Hij kante zich tegen naast elk overheidsinitiatief, trok ten strijde tegen subsidies (bijvoorbeeld in de cultuursector) en vond de sociale zekerheid véét te uitgebreid. Zijn geloof in privatiseringen was groot. Maar nu spreekt De Grauwe met opvallend veel respect over Keynes: ‘Verzand actueel’. Het is niet eens zo hard schrijven, want de voorbije jaren kwamen de Leuvense econoom wel vaker onverwacht uit de hoek. De Grauwe kante zich met regelmaat tegen de VBO-pleitdoelen voor lastenverlagingen. Hij betoogde dat de stevig uitgebouwde sociale zekerheid het Europese continent heeft behoed voor een diepe recessie. Hij bepleitte een nationalisering van Fortis. En hij trok ten strijde tegen de exuberante bonussen voor topmanagers. Hij

leek wel bekoord. Bent u van uwwaard gblikkend, professor? Paul De Grauwe: (lacht) ‘Ik lig in ieder geval totaal andere accenten. De voorbije dertig jaar zijn we als economen, zeker in de financiële sector, ontspoord. We dachten dat de vrije markt álles kon oplossen. Wel, dat is niet het geval. Mijn fundamentele overtuiging is niet veranderd: ik geloof nog steeds dat het marktsysteem de basis is voor de creatie van welvaart. En dat de overheid niets te zoeken heeft in de industrie. Maar tegelijk zeg ik nu met veel nadruk dat er ook heel wat problemen zijn die níét door de markt kunnen worden aangepakt.’

‘Vroeger sprak ik daar veel minder over: de vrije markt wordt toen veel sterker gcoentesteerd. Nu is het omgekeerd: we zijn uit het oog verloren dat de markt niet alles kan oplossen. Ik had vroeger moeten zeggen waar de overheid zich wél mee had moeten bezighouden.’

Wat kan de markt niet oplossen? ‘Als je de markt laat doen, zal het milieuprobleem alleen groter worden. Je hebt een onafhankelijk instantie nodig – de overheid dus – die ondernemingen controleert en indien nodig factuureert. De markt zal ook nooit uit eigen beweging een sociale zekerheid uitbouwen. Als je iedereen laat doen, zal er heel weinig worden hervoreeld.’

‘En tot slot, en dat zag ik vroeger

veel te weinig in, zijn de financiële markten inherent instabiel. De markten kunnen zichzelf niet controleren, zoals we jarenlang geloofden. De mensen die in aandelen beleggen, zijn niet perfect rationeel. Ze proberen de toekomst te voorspellen, terwijl niemand weet hoe die er zal uitzien. Bovendien laten ze zich leiden door niet-rationele factoren: door emoties bijvoorbeeld of door kuddegedrag. Zo kunnen er enorme zeepbellen ontstaan die op een bepaald moment in elkaar storten. Met alle risico's vanden voor het hele financiële stelsel, zoals we onlangs hebben gezien.’

‘Twinlig jaar geleden dacht ik dat de markt zichzelf wel zou bijsturen. Nu niet meer. Dat is een belangrijke verschuiving in mijn denken.’

Twinlig jaar geleden waren er ook al economen die niet geloofden dat de markt zelfregulerend was. Alleen werden ze niet serieus genomen.

‘Op een bepaald moment zie je dat de wetenschap in een bepaalde richting evolueert. Iedereen begint op dezelfde manier te denken, men vertoof de werkelijkheid uit het oog. Zo kan een theorie zelf een zeepbel worden. Zo is het ook gegaan met de ‘efficiënte-markthypothese’ van de Amerikaanse econoom Eugene Fama. Hij was de man die zei dat de markten per definitie gelijk had-

den, dat de prijzen altijd juist waren. En dus was er geen controle meer nodig. Dat was een schitterende gedachte die tal van economen heeft aangehouden. Mij ook. Ik was daar héél enthousiast over in de jaren zeventig en tachtig. In de jaren negentig ben ik van mening begonnen te veranderen.’

De Amerikaanse Nobelprijswinnaar Paul Krugman zegt nu dat veel economen, omdat ze die theorie zo mooi vonden, de waarheid niet meer zagen.

‘Ik ga dat niet ontkennen. Ik herinner me nog erg goed dat Pama in de jaren tachtig met een reeks lezingen naar Leuven kwam. Ik was daar, net als iedereen, erg door gecharmeerd. Het zou zijn te ontkennen dat mensen kunnen bezwijken voor de schoonheid van een theorie: ‘Hij zit zo goed in mekaar, het móét dus wel waar zijn’. Het gevaar is dat je vervolgens blind wordt voor tegengestelde argumenten. Ook de financiële sector, de politiek en de journalistiek zijn meogegaan in dat idee van zelfregulering.’

Wie niet meeging, werd gemarginaliseerd.

‘Dan verzoek je “rare praaf”. Wel, dat geeft een grote psychologische druk. Want als wetenschapper wil je natuurlijk serieus worden genomen. Dat lukt haast niet met afwijkende ideeën.’

Nachlans zou je zeker van wetenschappers verwachten dat ze

onafhankelijk blijven redeneren. (lacht) ‘Helaas. We mogen natuurlijk niet té pessimistisch zijn. Na verloop van tijd slijpelt zo'n afwijkend idee wel door. Alleen kan het heel lang duren. Toen ik in de jaren negentig onderzoek deed naar de wisselmarkten en vaststelde dat de officiële-markthypothese daar niet klopte, ben ik samen met een paar collega's nieuwe modellen begonnen te ontwikkelen. Maar ik had ontzettende moeite om dat onderzoek gepubliceerd te krijgen in goede, internationale tijdschriften. Ik moest de ene na de andere wetgeving slikken: ‘It can't be true!’’

Dat is bijna beangstigend. Volgens Milton Friedman heeft inflatie altijd een monetair oorsprong, het is altijd het gevolg van het feit dat er te veel geld wordt gecreëerd. Toen ik dat empirisch ging naphelzen, via gegevens van honderd landen, kwam ik tot de slotsom dat die algemeen aanvaarde theorie vaak niet kloft. In heel wat gevallen is inflatie helemaal níét het gevolg van monetair politiek. Maar ook die stelling kreeg ik nauwelijks gepubliceerd. Een van de editors schreef mij: ‘Als dit waar is, moeten we al onze handboeken herschrijven en dat gaan we niet doen.’ (ferm) Dat is geen wetenschap meer, dat is puur geloof.’

‘En dat geloof zat héél diep. Omdat Friedman zijn theorieën zo overtuigend kon voordragen, ging iedereen overstag. Beroep op academisch niveau, later ook in de politiek. Politici zoals Margaret Thatcher, Ronald Reagan en bij ons Guy Verhofstadt gingen er vanuit dat de markt haast álles kon oplossen.’

U vergeet uzelf.

‘Ik was er volledig door aangestoken. Ik leed toen aan een soort van marktfundamentalisme: ik geloofde dat de markt alle problemen kon oplossen. Wel, dat was zoep goed. Zo ben ik niet meer. Geen enkel fundamentalisme is goed.’

●●●
Vervolg op blz. 20

Paul De Grauwe: ‘Bij de banken werken heel wat economen die invloed hebben op de politieke wereld. Omdat die mensen rijk zijn, denk men vaak dat ze ook verstandig zijn.’ (Lacht) ‘Een vreselijke vergissing.’ © Koen Pea